

Collegevoorstel

Documentnummer GZDGWB/ 575834

Portefeuillehouder Joke van Vrouwerff

Datum voorstel 20 juni 2022

Datum collegevergadering 5 juli 2022

Behandelaar

Team Strategie

Bijlage(n)
- Programmaplan Duurzaamheid
- AEF rapport Raad voor het Openbaar Bestuur

Onderwerp

Vaststellen programma Duurzaamheid periode 2022 - 2025

Beslispunten

1. Het Programmaplan Duurzaamheid vast te stellen.
2. De dekking van de kosten voor 2022 en 2023 voor een bedrag van:
 - 786.500 euro ten laste te brengen van de Bestemmingsreserve Duurzaamheid, en;
 - 111.000 euro ten laste te brengen van de in de meicirculaire 2022 toegekende bijdrage voor de Uitvoeringskosten Klimaatakkoord.
3. De onttrekking te laten bekrachtigen via een begrotingswijziging in de 2^e Bestuursrapportage 2022.
4. De incidentele programmakosten voor 2024 en 2025 te dekken uit de door het Rijk beschikbaar te stellen budgetten.
5. De structurele personeelskosten voor de uitvoering van het programma 2023 en verder te betrekken bij de uitwerking van de flexibele kern zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2023.

Beoogd effect

Het met en voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in West Betuwe realiseren van de nationale en lokale ambities met betrekking tot de energietransitie (energieneutraal 2050), klimaatadaptatie (klimaatrobuust en klimaatadaptief 2050) en circulariteit (volledig circulair in 2050).

Inleiding

In de Omgevingsvisie 1.0 (vastgesteld op 22 februari 2022) heeft de raad ambities geformuleerd ten aanzien van de energietransitie, klimaatadaptatie en circulariteit (incl. kringlooplandbouw). Deze ambities bouwen onder andere voort op de afspraken in de Regionale Energie Strategie (RES), de Regionale Adaptatie Strategie en ander lokaal beleid. In 2022 heeft de nieuwe regering deze ambities op sommige punten nog aangescherpt. Daarnaast zijn het lokale coalitieakkoord *In Beweging* een aantal extra ambities opgenomen. Al deze ambities tezamen vormen de inhoudelijke basis van het Programma Duurzaamheid. Het programma is daarmee één van de eerste omgevingsprogramma's in de zin van de Omgevingswet. Met het vaststellen van het coalitieakkoord *In Beweging 2022 – 2026* is door de coalitie een wethouder Platteland aangesteld vanwege de grote (verduurzamings)opgaven. In de komende periode wordt in verkenning met het college bepaald wat de inhoudelijke agenda platteland wordt en hoe we de bestuurlijke en ambtelijke uitvoeringskracht op dit thema gaan organiseren en hoe dit zich verhoudt tot het programma Duurzaamheid. Mogelijk vraagt het thema Platteland om een eigen programmaplan.

In de achterliggende jaren heeft de gemeente West Betuwe vooral gewerkt aan (de harmonisatie van het) beleid. In het programmaplan is in beeld gebracht hoe we de beleidsambities, die vertaald zijn naar strategische doelen, realiseren. Daartoe zijn op hoofdlijnen de inspanningen en activiteiten benoemd die daaraan bijdragen. Hierbij gaan we uit van de principes van het *programmatisch creëren*. Tot 2022 bleken we in staat om de ambities en strategische doelen op te stellen met de beschikbare uitvoeringskracht en reguliere aansturing. Met het in het programmaplan bij elkaar brengen van de inspanningen en activiteiten wordt duidelijk dat de huidige uitvoeringskracht onvoldoende is om de ambities tot 2030 te realiseren. Daarnaast vragen de maatschappelijke opgaven om een meer integrale (inhoudelijke) ambtelijke en bestuurlijke aansturing. In het programmaplan zijn de kosten voor het versterken van de uitvoeringskracht in beeld gebracht voor de periode 2022 – 2025. Daarnaast is een passende *governance* uitgewerkt om de ambtelijke en bestuurlijke aansturing op deze grote maatschappelijke opgaven te versterken.

Samenvatting

Niet van toepassing.

Besluitgeschiedenis

- 29 september 2020: raad stelt Beleidskaders “Grondgebonden zon” en “Zon als teeltondersteunende voorziening” vast
- 26 mei 2021: raad stelt de Regionale Energiestrategie (RES) vast.
- 25 mei 2021: raad stelt de Regionale Adaptatiestrategie (RAS) vast.
- 22 februari 2022: raad stelt de Omgevingsvisie vast.
- Lokale Adaptatiestrategie (LAS) en lokaal maatregelenprogramma, vaststelling door raad voorzien najaar 2022
- Landschapsontwikkelingsplan, vaststelling door raad voorzien najaar 2022.

Argumenten

1.1 Het programmaplan maakt de vertaling van beleid naar uitvoering

In de periode 2019 – 2022 zijn er door de gemeente West Betuwe verschillende beleidsharmonisaties uitgevoerd. Die zijn voor de fysieke leefomgeving geïntegreerd in de Omgevingsvisie 1.0. Ten behoeve van de energietransitie en klimaatadaptatie zijn ook de Regionale Energiestrategie (RES 1.0) en Regionale Adaptatiestrategie (RAS). De nadruk lag daarbij op de beleidskant en niet op de uitvoering noch op de financiële doorrekening. Met het programmaplan zijn de inspanningen (= uitvoeringskant) die nodig zijn om dat beleid te realiseren in beeld gebracht. Met het vaststellen van het programmaplan realiseert het college voor de periode 2022 en 2023 de financiën en organisatie. Om de slogan van het coalitieakkoord te gebruiken: we komen “*in beweging*”.

1.2 Het programmaplan brengt samenhang en focus aan op de belangrijkste inspanningen die nodig zijn om de vastgestelde beleidsambities te realiseren

In het programmaplan zijn de ambities uit de Omgevingsvisie 1.0 en het coalitieakkoord vertaald naar een 12-tal hoofdoelen. Onze inspanningen dragen bij aan het realiseren van die hoofddoelen en daarmee aan de ambities uit de Omgevingsvisie 1.0. Ze zijn in samenhang voor de energietransitie, klimaatadaptatie en circulariteit in beeld gebracht. Met het programmaplan wordt ook focus aangebracht op de inspanningen. Nieuwe inspanningen worden alleen opgepakt als er inspanningen zijn afgerond of als daar de uitvoering en financiën voor beschikbaar gesteld zijn.

1.3 Het vaststellen van een programma is de bevoegdheid van het college

Het programma Duurzaamheid is het eerste omgevingsprogramma in de zin van de omgevingswet. Het omgevingsprogramma is, conform Omgevingswet, het instrument van het college van burgemeester en wethouders. Het college werkt hierin de globale beleidslijnen uit de omgevingsvisie verder uit naar inspanningen die nodig zijn om de vastgestelde ambities te realiseren. Ook wordt aangegeven welke middelen nodig zijn om het doel te behalen met de nadruk op de financiën en de organisatie. Via tussentijdse rapportages (RIN) wordt de raad geïnformeerd over de voortgang. In geval van financiële besluitvorming die (nog) geen onderdeel is van de programmabegroting ligt die bevoegdheid bij de raad. Dat is hier niet het geval.

2.1 Dit zijn de geraamde kosten voor de uitvoering van het programma in de jaren 2022 en 2023

In de meicirculaire 2022 zijn de in de septembercirculaire 2021 aangekondigde middelen per gemeente voor 2022 bekend geworden. Voor West Betuwe komt eenmalig 330.000 euro beschikbaar, waarvan 111.000 euro wordt ingezet voor de incidentele programmakosten. Dit is niet genoeg voor het totaal van de geraamde programmakosten voor deze twee jaren. Om die reden worden voorgesteld het resterend budget te onttrekken aan de Bestemmingsreserve Duurzaamheid, welke is ingesteld voor het realiseren van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente.

2.2 De geraamde kosten voor de programmatische aanpak zijn in lijn met eerdere grote maatschappelijke opgaven, zoals in het Sociaal Domein en de Omgevingswet.

Bij eerdere transities in het sociaal domein en de fysieke leefomgeving heeft de gemeente ervaring opgedaan met de project- en programmakosten die gemaakt moeten worden om deze grote maatschappelijke opgaven te realiseren. De begrote kosten voor het programma Duurzaamheid zijn daarmee in lijn.

3.1 De raad is bevoegd om middelen uit de bestemmingsreserve beschikbaar te stellen.

De formele besluitvorming over de inzet van middelen uit de bestemmingsreserve ligt bij de raad. Het is gebruikelijk dit te verwerken in een burap. Het college kan vooruitlopend daarop al besluiten nemen die passen bij de doelen van de bestemmingsreserve. Dat is het geval bij de kosten die gerelateerd zijn aan de uitvoering dit programmaplan.

4.1/ 5.1 De dekking voor de overige kosten (vanaf 2023) voor het realiseren van het rijks- en lokale beleid moet komen uit de door het Rijk beschikbaar te stellen budget voor de uitvoering van het Klimaatakkoord en de reguliere begroting

Indicatief heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur aangegeven dat voor de volledige uitvoering van het Klimaatakkoord 17 tot 19 fte op jaarbasis nodig zijn bij een middelgrote gemeente als West Betuwe. De feitelijke omvang wordt bepaald door zaken als technische complexiteit, ruimtelijke inpassing, infrastructurele ingrepen, etc. Het nieuwe kabinet heeft, ook als gevolg van de oorlog in Oekraïne, de ambitie om in Nederland zo snel als mogelijk aardgasvrij te worden. Dit leidt tot een aanvullende financieringsbehoefte voor het versterken van de uitvoeringskracht (programma en structureel) van o.a. de gemeentelijke organisatie en gewenste/noodzakelijke investeringen. We zijn in afwachting van besluitvorming van het Rijk over de precieze bedragen die de gemeenten krijgen voor het uitvoeren van het Klimaatakkoord vanaf 2023 (in de septembercirculaire 2022 verwacht). Om toch de rijks- en lokale ambities te realiseren wordt door het college met de financiële inzet van de middelen uit de Bestemmingsreserve Duurzaamheid lokaal financiering geregeld voor 2022 en 2023. Het bedrag uit de meicirculaire 2022 voor 2022 is 330.000 euro, waarvan 111.0000 euro wordt ingezet voor het programma. Het resterende deel van 219.000 euro wordt benut voor de reguliere uitvoeringskosten in 2022 (bijv. advisering bij concrete projecten m.b.t. de energietransitie en klimaatadaptatie).

Met dit beslispunt wordt de dekking voor de structurele kosten die gepaard gaan met klimaatadaptatie (LAS maatregelenprogramma) en circulariteit vanaf 2023 en de eenmalige kosten voor 2024 en 2025 gezocht in de programmabegroting 2023 – 2026. De VNG lobbyt namens de gemeente ook voor een bijdrage in de investerings- en uitvoeringslasten voor klimaatadaptatie. Tot die tijd draagt de gemeente zelf zorg voor de kosten die daarmee gepaard gaan. Deze kosten worden betrokken bij de uitwerking van de inzet van de flexibele kern zoals deze in de perspectiefnota en het CUP is opgenomen.

Kanttekeningen

1.1 Het college kan besluiten het programma Duurzaamheid niet vast te stellen.

De voorliggende programmatische aanpak is in lijn met de eerder in Omgevingsvisie 1.0 vastgestelde inhoudelijke ambities van de gemeente West Betuwe én het door het college vastgestelde organisatieplan 2020. De verwachte en definitieve financiële bijdrage van het rijk voor de uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord vanaf 2023 zijn nog niet bekend. Het is daarnaast onzeker of en op welke wijze gemeenten gecompenseerd worden voor de uitvoeringslasten die gepaard gaan met klimaatadaptatie. Het college kan besluiten het programmaplan pas vast te stellen als daarover duidelijkheid is. Dit betekent wel een (voorlopige) vertraging van de ambities en het naar beneden bijstellen van de operationele doelen voor 2025. Gezien de maatschappelijke urgentie wordt aanbevolen om het programmaplan vast te stellen en ermee aan de slag te gaan. Dit plan kan geactualiseerd worden, zodra er meer bekend is over de financiële bijdrage van het rijk voor klimaatadaptatie.

2.1 Met dit besluit is de Bestemmingsreserve Duurzaamheid nagenoeg volledig benut

De stand van de bestemmingsreserve bedroeg op 1 januari 2022 € 2.333.836. Daarvan is al een bedrag van 1.052.000 euro gereserveerd voor de verduurzaming van schoolgebouwen (i.h.k.v. Sterk bestuur) en 495.336 euro voor andere activiteiten met betrekking tot duurzaamheid. Daardoor is nog een bedrag van 786.500 euro beschikbaar ter dekking van de inspanningen uit het programmaplan.

Financiën

Incidentele kosten programma Duurzaamheid

Voor het inrichten van de programma-organisatie en het verder brengen van de ambities is het nodig om eenmalige kosten te maken. Voor de programmakosten is in de huidige begroting voor 2022 en 2023 dekking te vinden in de bestemmingsreserve duurzaamheid én de bijdrage uit de meicirculaire aan de uitvoeringskosten voor het Klimaatakkoord. Het gaat hier om 786.500 euro resp. 111.0000 euro, waardoor een totaal budget van 897.500 euro beschikbaar is. Voor de programmakosten voor 2024 en 2025 is nog geen dekking, dit zal gezocht moeten worden in de door het Rijk beschikbaar te stellen budgetten.

Incidentele kosten programma Duurzaamheid 2022 - 2025

Kostensoort	2022 (extra personele lasten vanaf Q3)	2023	2024	2025
Projectleiding Energietransitie	62.500	125.000	125.000	125.000
Adviseur energietransitie	50.000	Verwerkt in tabel "geraamde extra structurele kosten" (zie hieronder)	Verwerkt in tabel "geraamde extra structurele kosten" (zie hieronder)	Verwerkt in tabel "geraamde extra structurele kosten" (zie hieronder)
Projectleider Klimaatadaptatie	62.500	125.000	125.000	125.000
Projectleider circulariteit	100.000	Pm	Pm	pm
Dekking kosten projectleider circulair	- 100.000	--	--	--
Communicatie adviseur	45.000	90.000	90.000	90.000
Communicatie en participatie activiteiten	37.500	75.000	75.000	75.000
Aanpak Energiearmoede	305.000	--	--	--

Dekking aanpak energiearmoede rijksbijdrage	- 305.000	--	--	--
Motie Energiebank	50.000	--	---	-
Dekking motie energiebank t.l.v. bestemmingsreserve duurzaamheid	- 50.000			
Investeringen in warmtenetten	--	--	Pm	Pm
Diverse onderzoekskosten 3 pijlers	37.500	75.000	75.000	75.000
Inrichten data-gedreven werken/ monitoring	--	--	50.000	50.000
Onvoorzien	37.500	75.000	75.000	75.000
Totaal geraamd	332.500	565.000	615.000	615.000

Dekking programmakosten 2022 en 2023

Dekking	2022	2023
Bestemmingsreserve	221.500	565.000
Uitvoeringskosten Klimaatakkoord	111.000	--
Totaal	332.500	565.000

Huidige structurele formatie

In de begroting is al een aandeel voor formatie voor het thema duurzaamheid opgenomen. De huidige formatieve omvang is in onderstaand schema weergegeven.

Formatieoverzicht Duurzaamheid en Milieu	Vaste formatie (Fte)	Tijdelijke formatie (Fte)	Deel formatie beschikbaar voor uitvoering inspanningen programma
Regisseur duurzaamheid	0,67		30%
Adviseur Klimaatadaptatie	1		50%
Adviseur energietransitie	1		70%
Adviseur milieu	0,36		0%
Projectleider circulariteit		1	80%
Medewerker duurzaamheid	0,89		0%
Totaal	3,92	1	2,20

Geraamde extra structurele uitvoeringskosten

Een programma kent naast eenmalige activiteiten met incidentele kosten door de relatie met lijnactiviteiten ook onderdelen waarvoor extra structurele financiering benodigd is/ kan zijn. Voor de uitvoeringskosten van medeoverheden en planbureaus die voortvloeien uit het klimaatakkoord en aanvullende klimaatbeleid (focus op energietransitie) is in het regeerakkoord 800 miljoen euro per jaar gereserveerd tot en met 2030, met een ingroeipad in 2023 en 2024. Het betreft op nationaal niveau 5,6 miljard euro cumulatief t/m 2030. Indicatief is een raming gemaakt van de lokale structurele kosten die gepaard gaan met de uitvoering van het beleid (met eind horizon 2050). In het schema hieronder is weergegeven voor welke onderdelen dit verwacht wordt. Voorstel is om deze structurele kosten op te nemen in de behandeling van de programmabegroting 2023 en perspectiefnota 2023. Met inachtneming van de taakstellende bedragen voor de energietransitie in de septembercirculaire 2022. NB: in dit overzicht zijn voornamelijk de personele kosten geraamd. Investerings- of extra kosten voor beheer, onderhoud en innovatie zijn niet opgenomen. Dit is onderdeel van de afzonderlijke uitvoeringsplannen die de raad vaststelt. De hier genoemde bedragen zijn indicatief: de precieze bedragen volgen in de daarvoor benodigde besluitvormingstrajecten.

Geraamde extra structurele kosten o.b.v. schaal 11 exclusief overhead (deze kosten maken geen deel uit van dit voorstel)

Kostensoort	2022	2023	2024	2025
Extra formatie energietransitie 5 fte in 2025	--	300.000	400.000	500.000
Extra formatie Klimaatadaptatie 4 fte	--	400.000	400.000	400.000
Extra formatie circulariteit	--	Pm	Pm	pm
Applicaties tbv data-verzameling/ monitoring	--	25.000	25.000	25.000
Totaal geraamd	--	725.000	825.000	925.000

Scenario's ten behoeve van besluitvorming structurele kosten en investeringen

Onderdeel van deze fase van het programma Duurzaamheid is zicht krijgen op de structurele kosten en benodigde (infrastructurele) investeringen. Hierover vindt separate besluitvorming plaats, waarbij zoveel als mogelijk gewerkt wordt met scenario's. Een voorbeeld hiervan is het vast te stellen LAS maatregelenprogramma (voorzien juni 2022). In 2023 wordt via een Midterm review de financiële effecten (dekking vanuit de Rijksbijdragen) zichtbaar gemaakt voor 2024 en 2025. Dit zal worden meegenomen met de perspectiefnota 2024.

Communicatie

Onderdeel van het Programma Duurzaamheid is de communicatie én participatie met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Daarvoor is een overall communicatiestrategie in wording, die activiteit-gericht wordt toegepast. Aan dit collegevoorstel wordt geen aparte communicatie gewijd.

Uitvoering/Planning

Na vaststellen van het programmaplan wordt van start gegaan met het werven van projectleiders energietransitie en klimaatadaptatie. Deze krijgen de opdracht om hun projecten te vertalen naar een planning van de activiteiten en voorbereiding van besluitvorming door de raad voor aanvullende (structurele) financiering van de uitvoerings- en (mogelijke) investeringskosten. Dit gebeurt scenariogericht.

Evaluatie

Gedurende de looptijd van het Programma Duurzaamheid monitoren we de voortgang (output) van de inspanningen, de financiën, de haalbaarheid, de doeltreffendheid (outcome) en de kwaliteit van het programma. De informatie over alle geplande inspanningen (output) wordt bijvoorbeeld door de projectleiders ingevuld in de nog op te stellen uitvoeringsmonitor. Hiernaast monitort de programmamanager de risico's en de issues die impact hebben op het programma en die daarom snel actie vragen, via een periodieke risicoanalyse.

De bovengenoemde informatie is continu onderwerp van gesprek tussen de opdrachtgevers en de opdrachtnemer (de programmamanager) in de Stuurgroep. Waar nodig wordt bijgestuurd op de uitvoering van inspanningen, beschikbaarheid van financiële middelen of personele inzet.

Risicoparagraaf

Risico omschrijving	Soort risico	Kans	Effect	Beheersingsmaatregel
Dekking uitvoeringskosten programma en extra structureel is nog niet definitief	Financieel		Het vastgestelde beleid kan grotendeels niet uitgevoerd worden	In de perspectiefnota 2024 en de programmabegroting 2023 e.v. wordt de raad voorgesteld een deel van deze kosten met eigen middelen te financieren